

SA Eesti Vabaõhumuuseum arengukava 2026-2030

Sissejuhatus

Eesti Vabaõhumuuseum (EVM) asutati 1957. aastal, mis tähendab, et 2027. aastal tähistame oma 70. juubelit. Sihtasutus moodustati 1. jaanuaril 2014 Eesti Vabaõhumuuseumi ja Ennistuskoda Kanut ühinemisel. Sihtasutus koosneb 72,22 ha territooriumiga muuseumist, kus eksponeeritakse 82 hoonet, ning kultuuripärandi konserveerimise ja digimise kompetentsikeskusest Kanut Tallinna vanalinnas.

EVM-il on kiiresti muutuv maailmas üha olulisem roll paigataju ja järjepidevuse hoidjana ning kultuurilise identiteedi tugevdajana. Traditsioonilise elulaadi ja maaehituspärandi tundmine aitab mõista, kust me tuleme, milliste valikute tulemusel on tänane Eesti kujunenud ning milliseid teadmisi ja oskusi tasub tuleviku tarbeks alles hoida. Muuseum on ideaalne keskkond kogemuslikuks õppimiseks. Siin sulanduvad ajalugu, ühiskonnaõpetus, loodusõpetus, kunst, käsitöö ja muusika ühtseks tervikuks. Samuti aitab muuseum viia inimesteni teadmist sellest, Samuti aitab muuseum viia inimesteni teadmist sellest, et kestlik eluviis on olnud osa eestlaste ajaloolisest kogemusest ja traditsioonilisest argielust.

Tallinna ja kogu Eesti jaoks on EVM oluline visiitkaart. Vaid lühikese sõidu kaugusel Tallinna vanalinnast avaneb külastajale terviklik pilt Eesti ajaloolisest maaelust, millestei ole võimalik osa saada tavapärasel linnaruumis. See on koht, kus Tallinna külaline saab ühe külastuse käigus kogeda Eesti mitmekesist loodust ja maa-arhitektuuri, osaleda eriilmelistes sündmustes, tutvuda kohalike kommete ja toidukultuuriga.

2019. aastal külastas muuseumi enam kui 135 000 külastajat. Praeguseks hetkeks on muuseumi külastuste arv jäänud 115 000 piirsesse, mis moodustab kriisieelsest tasemest ligikaudu 85%, mistõttu on arengukava perioodi üheks olulisemaks prioriteediks külastajate arvu kasvatamine, et tagada muuseumi kestlik areng ja võimekus oma ühiskondlikku rolli täita.

Missioon

Innustada inimesi hoidma ja väärtustama maaehituspärandit, kultuuritraditsioone ning kehtlikku elulaadi.

Visioon

Olla maa-arhitektuuri valdkonna eestkõneleja ja üks eelistatuid kultuuriühikuid Eestis, pakkudes oma tegevustega inspiratsiooni tänapäevase argieluga toimetulekul.

Väärtused

- **Lugupidamine** - oleme enda, oma asutuse, kolleegide, külastajate ja partnerite suhtes alati hoolivad ja sõbralikud.
- **Koostöö** - oleme avatud ja abivalmid ning hindame koostööd ühiste eesmärkide saavutamisel.
- **Eesmärgistus** - tegutseme läbimõeldult ja mõtestatult, omame selget sihti ning suudame eristada olulist ebaolulisest.
- **Usaldusväärsus** - väärtustame asjatundlikkust ja õpihimu ning peame kinni kokkulepetest.

Strateegilised eesmärgid

1. EVM on pere- ja külastajasõbralik muuseum ja hinnatud hariduskeskus.
2. EVM on hästi hoitud kogudega Eesti juhtiv maa-arhitektuuri teadus- ja kompetentsikeskus.
3. EVM on pädevate inimestega, targalt juhitud ja kehtlikult majandatud organisatsioon.

Tulemusmõõdikud

Tulemusmõõdik	Algtase 2024	Sihttase 2030
Külastuste koguarv (sh haridus- ja koolitusprogrammid)	112 090	125 000
Haridusprogrammides osalejate arv	15 800	17 500
Külastajate rahulolu muuseumikülastusega	Üle 90%	Üle 90%
Nõuetekohast säilimist tagavate hoidlapindade osakaal	44%	Üle 50%
Töötajate rahulolu	86%	Üle 86%
Omatulu toodete ja teenuste müügist	1,54 mln	1,80 mln

Lähiaastate võtmeküsimused

Tegutseme keskkonnas, kus muutused majanduses, ühiskonnas, hariduses ja kultuuris mõjutavad otseselt nii meie külastajaid kui ka meie enda võimalusi oma rolli täita. Järgnevad võtmeküsimused kirjeldavad peamisi trende ja riske, mis võivad muuseumi tegevust ja tulemusi lähiaastatel mõjutada, kuid samal ajal avavad ka uusi võimalusi muuseumi missiooni senisest mõjusamaks elluviimiseks.

1. Inimeste majanduslik toimetulek ja hinnatundlikkus

Elukalliduse kasv ja üldine majanduslik ebakindlus tööturul mõjutavad otseselt inimeste kultuuris osalemise võimalusi. Pered peavad tegema valikuid, milliseid tegevusi endale lubada, ning muuseumikülastus võib langeda „luksuse“ kategooriasse. See suurendab survet hoida piletihindu mõistlikul tasemel ja pakkuda soodustusi ning järjepidevalt põhjendada, miks muuseumikülastus on oma hinda väärt.

2. Turismi taastumine ja muutunud tarbimismustrid

Rahvusvaheline turism taastub ebaühtlaselt, kruiisiturism veelgi aeglasemalt ning osa varasemast turust võibki jääda kadunuks või muutuda. Samal ajal muutuvad ka turistide ootused ja käitumismustrid. Senisest vähem soovitakse grupikülastusi ja bussiekskursioone, rohkem tutvutakse piirkonnaga omal käel ning otsitakse autentseid elamusi.

3. Riiklik kultuurirahastus ja kultuuritöötajate tasustamine

Riigieelarve surve ja poliitilised valikud mõjutavad otseselt muuseumi põhitegevuse rahastamist, investeeringuid ning töötajate palgakasvu. Kui rahastus ei kasva samas tempos kuludega, suureneb risk, et osa tegevusi tuleb koomale tõmmata või edasi lükata. Kultuuritöötajatele konkurentsivõimelise palga tagamine on kriitilise tähtsusega, et hoida eksperte ja kindlustada järelkasv, vastasel juhul võib kannatada nii teenuste kvaliteet kui ka muuseumi võime strateegiliselt areneda.

4. Koolide ja muuseumide koostöö mudelid

Riigi soov vähendada perede rahalist osalust õppekavaga seotud kultuuriteenuste katmisel toob paratamatult kaasa vastupidise efekti: koolide muuseumikülastused vähenevad, õppekava mitmekesisus kannatab ja muuseumide haridusteenuste maht langeb. On kriitiliselt oluline, et lapsed ja noored käiksid muuseumides ja teeksid seda veelgi suuremas mahus.

5. Digikultuur, digisõltuvus ja muutuvad osalemisvormid

Eriti laste ja noorte puhul süveneb nutiseadmetes veedetud aja osakaal. See tähendab, et muuseum peab konkureerima mitte ainult teiste kultuuriasutuste, vaid ka mängude, sotsiaalmeedia ja voogedastusteenustega. Ühelt poolt suurendab see survet luua atraktiivset sisu, teiselt poolt annab muuseumile ainulaadse võimaluse pakkuda tasakaalu: pärisruumi, pärisesemeid, pärisinimesi ja kvaliteetset, süvenevat kogemust, mida ekraan ei asenda.

6. Ühiskondlikud ootused rohepöördele ja sotsiaalsele mõjule

Muuseumidelt oodatakse üha enam, et nad oleksid rohelise mõtteviisi ja vaimse tervise teemade eestkõnelejad. See puudutab nii sisulist tööd (programmid, haridus, kogukonnatöö) kui ka majandamist (energiatõhusus, hoonete renoveerimine, liikumisviisid). Nendest teemadest saab ühtaegu võimalus, aga ka risk (investeeringuvajadused, uued nõuded).

Olulisemad tegevussuunad

1. EVM ON PERE- JA KÜLASTAJASÕBRALIK MUUSEUM NING HINNATUD HARIDUSKESKUS.

1.1. Elav ja arenev ekspositsioon

Arendame ekspositsiooni nii, et muuseumikülastus oleks mitmekülgne, silmiavav ja teadmisi avardav kogemus, mis pakub alati midagi uut ning annab põhjuse tagasi tulla. Seome eri ajastute maaelu lood tänapäevase eluga, et aidata külastajatel märgata seoseid ajaloolise elulaadi, kestliku mõtteviisi ja oma argipäeva vahel. Võtmekohal on Rocca al Mare baltisaksa suvemõisa Šveitsi villa kujundamine terviklikuks ekspositsiooniks, mis avab puhkamise kultuuri teema eri vaatenurkadest. Viime läbi ekspositsiooni analüüsi ja alustame väljapanekute tihendamisega, pakkumaks emotsionaalsemat ja elusamat keskkonda.

1.2. Sündmuste programm

Korraldame muuseumi missioonist lähtuvaid temaatilisi avalikke üritusi, mis kaasavad suurt osa püsiekspositsioonist, tutvustavad külastajale Eesti maaarhitektuuri ja ajaloolist eluolu ning pakuvad oma tegevustega inspiratsiooni tänapäevase argieluga toimetulekul. Sündmuste programmi elluviimisel ja arendamisel otsime head tasakaalu end juba hästi tõestanud traditsiooniliste sündmuste ning uute teemade, formaatide ja sihtrühmadele suunatud algatuste vahel. Programm toetub rahvakalendri tähtpäevadele ja katab kogu aastaringi. Nende kõrval korraldame temaatilisi üritusi, kus tutvustame eesti toidukultuuri, taluelu ja -töid, aga ka teiste rahvaste kultuuritraditsioone ja ühiskonnas aktuaalseid teemasid läbi ajaloo.

1.3. Külastajasõbralik ja ligipääsetav muuseum

Arendame uuringutele ja külastajate tagasisidele tuginedes kasutajasõbralikku külastusteedkonda alates info leidmisest ja piletite soetamisest kuni muuseumialalt lahkumiseni. Kujundame teenusdisaini ja ligipääsetavuse põhimõtetest lähtudes eri sihtrühmadele sobivad külastajateekonnad, et muuseumikülastus oleks selge, mugav ja sujuv. Tagame, et muuseumi keskkond, teenused ja info on igakülgset kättesaadavad ja mugavalt kasutatavad kõikide jaoks, sõltumata soost, vanusest, tervislikust seisundist, päritolust või teistest erisustest. Parandame füüsilist ligipääsu ja orienteerumist muuseumialal ning hoiame info oma digikanalites ajakohasena. Kaasame aktiivselt eakaid muuseumi tegevustesse nii kogemuse ja mälu kandjatena kui ka sihtrühmana, kellele suunatud tegevused aitavad turgutada vaimset tervist ja tugevdada põlvkondadevahelist sidet. Pöörame erilist tähelepanu lastega arvestavale taristule, puhkealadele ja peredele mõeldud teenustele ning programmidele. Tõstame järjepidevalt klienditeeninduse kvaliteeti, et iga muuseumi külastav inimene tunneks end oodatuna ning lahkuks veendumusega, et on saanud eriliselt hea teeninduse osaliseks.

1.4. Haridustegevus ja ühiskondlik haare

Mõtestame muuseumi haridustegevuse eesmärgid terviklikult ümber, et toetada õppimist kõikidel haridustasemetel ja eri sihtrühmades. Panustame eestikeelsele õppele üleminekusse, arendades keeleõpet toetavaid materjale ja programme. Suuname senisest enam tähelepanu keskkonnaharidusele, kiusuennetusele ja sotsiaalsete oskuste arendamisele ning kaasame süsteemselt erivajadustega lapsi. Kavandame haridustegevusi muuseumiüleselt, tuginedes tunnijuhtide süsteemile ja eri valdkondade koostööle. Käsitleme haridustegevuses ning sündmuste programmis senisest süsteemsemalt sotsiaalseid ja ühiskonnas aktuaalseid teemasid. Tõstame esile tervisliku toitumise, loodussäästliku mõtlemise, energiatõhususe, vaimse tervise ja kultuurilise mitmekesisusega seotud küsimusi.

1.5. Sündmuskorraldus, kaubandus ja toitlustus

Arendame sündmuskorralduse, kaubanduse ja toitlustuse terviklikku kontseptsiooni, mis toetab ühtaegu muuseumi missiooni ja külastaja kogemust. Pakume ettevõtetele ja koostööpartneritele võimalusi korraldada muuseumis eriilmelisi sündmusi, lähtudes põhimõttest, et iga üritus väärtustab muuseumi keskkonda ja loob osalejatele erilise elamuse. Muuseumi poode ja toitlustuskohti, nende paiknemist ja pakutavat valikut täiustame nii, et need toetaksid suurepäraselt külastuskogemust ning oleksid seotud muuseumi teemade, Eesti toidukultuuri ja käsitööga. Renoveerime Kolu kõrtsi tööruume, et pakkuda veel paremat teenust ja keskkonda nii igapäevaselt kui ka ürituste ajal. Äriteenuste puhul lähtume põhimõttest, et need ei ole pelgalt tuluallikas, vaid osa terviklikust külastuskogemusest, kus iga element lähtub muuseumi missioonist ja toetab kvaliteetset, sisukat ja meeldejäävat külastust.

1.6. Turundus, müük ja kommunikatsioon

Arendame turundust, müüki ja kommunikatsiooni kui strateegilist tervikut, mille eesmärk on suurendada muuseumi külastajate ja kasutajate arvu ning tõsta EVMi teemade nähtavust ühiskonnas. Uuendame ja viime ellu muuseumi turundus- ja kommunikatsiooniplaani, pöörates erilist tähelepanu nii kohalikele elanikele suunatud tegevustele, mis toetavad korduvkülastusi, kui ka sihipäraselt müügitööd turistide ja turismiettevõtete suunal olukorras, kus kruisiturism ei ole varasemas mahus taastunud ning külastajate ootused ja liikumisharjumused on muutunud. Teeme koostööd turismifirmade ja teiste partneritega. Laiendame muuseumi aktiivset kogukonda, kaasates erinevaid huvirühmi oma ettevõtmistesse. Samuti laiendame müügi- ja koostööpartnerite võrgustikku. Loomes atraktiivseid ning jätkusuutlikke turismitooteid ja -teenuseid, mis toovad esile muuseumi omapära ning on turismiturul eristuvad ja konkurentsivõimelised, pakudes koos teiste sihtkohtadega mitmekülseid kultuurielamusi Tallinnas ja Eestis. Töötame süsteemselt sponsorite ja toetajate hoidmise ning nende ringi laiendamise nimel.

2. EVM ON HÄSTI HOITUD KOGUDEGA EESTI JUHTIV MAA-ARHITEKTUURI TEADUS- JA KOMPETENTSIKESKUS.

2.1. Teadus- ja kogumistegevus

Maa-arhitektuuri uurimine ja kogumistegevus on EVMi üks põhifunktsioone, mis lähtub muuseumi teadusstrateegiast ning kokkulepitud kogumispõhimõtetest. Uurimis- ja kogumistöö fookuses on nii ekspositsiooni kui ka kogude täiendamise vajadused. Oluliste uurimissuundadena käsitleme maa-arhitektuuri keskkonnasäästlikku hoidmist ja taastamist, energiatõhusat renoveerimist ning maaehituspärandi hetkeseisu. Teema „Puhkamise kultuur. Linlane maal“ raames uurime Eesti individuaalseid suvituspaiku ja puhkamisharjumusi eri ajastutel ning viime selle teadmise muuseumi ekspositsiooni (šveitsi maja renoveerimise, nõukogudeaegse suvila ületoomise kaudu). Uurimistöö tulemusel saab mahuka täienduse muuseumi põhikogu. Jätkame nõukogude perioodi maaelu uurimist, keskendudes eeskätt kolhooside algusajale ja selle mõjule maainimeste elukorraldusele. Teadus- ja kogumistegevuse lahutamatu osa on koostöö õppeasutuste ja rahvusvaheliste partneritega. Osaleme siseriiklikes ja rahvusvahelistes uurimisprojektides, panustame ülikoolide ja kutseõppeasutuste õppetöö läbiviimisse ning arendame praktikantide ja juhendamise süsteemi. Anname regulaarselt välja auhinda valdkonna teemadega seotud (üli)õpilastöödele tudengistipendiumi valdkonna teemadega seotud magistritööde toetamiseks. Seome uurimistöö tulemused püsiekspositsiooni, ajutiste näituste ja avalike tegevustega, et teadustöö jõuaks selgelt ja mõistetavalt külastajateni.

2.2. Maa-arhitektuuri teadlikkus, nõustamine ja koolitused

Tõstame laiapõhjaselt maa-arhitektuurialast teadlikkust, mille tulemusena suureneb ühiskonna võime hoida ja väärtustada maaehituspärandit üle Eesti. Tähtsal kohal on süsteemne teaduskommunikatsioon, et uurimustööde tulemused ja taastamisalane oskusteave jõuaksid laiemale avalikkuseni, sh väljaannete ja kogusid tutvustavate materjalide kaudu. Tutvustame laialdaselt muuseumi kogusid ning koostame maa-arhitektuuri kogu tutvustava kataloogi. Pakume mitmekülgset, ajakohast ja kõrgetasemelist nõustamis- ja koolitusprogrammi nii spetsialistidele kui ka laiemale ringi huvilistele. Osaleme rahvusvahelise projekti LIFE IP BuildEST elluviimisel, mille raames luuakse renoveerimislahendused ning energiatõhususe tõstmise juhendmaterjalid eramuhoidlastele ja nõustatakse omanikke hoonete renoveerimisel. Koolitame valdkonnas tegutsevaid spetsialiste kultuuripärandi, eriti muuseumide ja taluarhitektuuri säilitamise ja hoidmise teemadel.

2.3. Muuseumide säilitamine, muuseumihooned ja digipärand

Töötame selle nimel, et muuseumi kogud oleksid nõuetekohaselt hoitud ja hästi dokumenteeritud. Parandame muuseumide säilitustingimusi ja hoiuruumi, sh korraldame ümber viilhalli ning abihoidlad, teostame kogude sisulist analüüsi, valmistades järk-järgult tulevikus muuseumide üleviimiseks pärandihoidlase. Seirame ja analüüsime pidevalt muuseumi eksponaathoonete seisukorda, et omada ajakohast ülevaadet investeeringuvajadusest. Muuseumihooned on restaureerimiskomisjoni järelevalve all ning viime järjepidevalt ellu nende restaureerimist ja konserveerimist. Digimise kaudu tagame, et kogud on kättesaadavad ka tulevastele põlvkondadele ja laiemale avalikkusele. Aastaks 2030 on sisuliselt kõik muuseumid digitud ning MuS-is retrospektiivselt sisestatud I astme kirjeldustega, seejärel jätkame II astme kirjelduste ning uue tulme jooksva kirjeldamisega. Nii paraneb oluliselt kogude leitavus ja kasutatavus teadustöös, hariduses ja muudes tegevustes.

2.4. Konserveerimis- ja digiteerimiskeskus Kanut

Kanut on Eesti kultuuripärandi konserveerimise ja digiteerimise tipptasemel kompetentsikeskus, mis pakub riikliku tellimuse alusel kõrgetasemelist teenust muuseumidele ja teistele mäluasutustele. Jätkame professionaalsete konserveerimis- ja digimisteenuste pakkumist, pöörates erilist tähelepanu säilimisohus esemetele ja fotomaterjalile. Teenuste mahu ja kvaliteedi tõstmiseks otsime täiendavaid rahastusallikaid, et investeerida kaasaegsetesse seadmetesse ja tarkvarasse ning luua eeldused massdigimise teenuse pakkumiseks. Pöörame tähelepanu Kanuti töötingimuste parandamisele. Teeme tihedat koostööd Muinsuskaitseametiga, osaledes MuS 2.0 arendamisel, et tagada konserveerimismooduli vastavus spetsialistide vajadustele, ning muuseumide ühishoidlate ettevalmistustöös, et luua Eestis väga head tingimused kultuuripärandi säilitamiseks ja digimiseks.

3. EVM ON PÄDEVATE INIMESTEGA, TARGALT JUHITUD JA KESTLIKULT MAJANDATUD ORGANISATSIOON.

3.1. Inimeste leidmine, hoidmine ja arendamine

Muuseumi eduka toimimise alus on pädev ja motiveeritud meeskond. Tõstame EVMi atraktiivsust tööandjana, hoides fookuses nii tänaseid spetsialiste kui ka järelkasvu. Hindame regulaarselt töötajate rahulolu ning kasutame saadud tagasisidet töökorralduse ja juhtimise parandamiseks. Suur väljakutse on tagada konkurentsivõimeline töötasu, samal ajal pöörame senisest suuremat tähelepanu vaimse tervise toetamisele ja turvalise ning hooliva töökeskkonna kujundamisele. Loomes võimalused järjepidevaks oskuste ja teadmiste täiendamiseks, toetades nii arengukava eesmärkide saavutamist kui ka iga töötaja enesearengut. Tegeleme sihipäraselt järelkasvu leidmise ja kujundamisega, pakkudes praktikabaasi nii kõrg- kui kutseõppasutustele. Vabatahtlikud on oluline osa EVMi toimimisest. Kaasame neid aktiivselt ja mõtestatult muuseumi

tegevustesse, laiendades muuseumihuviliste ringi, toetades tulevaste muuseumitöötajate kujunemist ning aidates tagada sündmuste ja projektide kõrget taset.

3.2. Kaasaegne töökeskkond

Loomme kaasaegset, turvalist ja tööks sobivat keskkonda, mis toetab muuseumi põhifunktsioonide täitmist ja töötajate heaolu. Parandame töötingimusi, leevendame ruumipuudust ning uuendame vananenud masinaparki, et tagada muuseumiterritooriumi korrashoid. Viime osa haldusteenustest üle RKASi, et tulla keerulistes majandusoludes paremini toime suure ala ja hoonete hooldamisega. Tööohutuse tagamiseks tegutseme riskianalüüsil põhineva kava alusel. Panustame töötajate juhendamisse ja väljaõppesse, kvaliteetsetesse töö- ja kaitsevahenditesse ning tööohutusega seotud eeskirjade ajakohastamisse.

3.3. Digistrateegia ja IT-võimekus

Lähtume terviklikust ja kaasaegsest digistrateegiast, mis seab selged eesmärgid ja prioriteedid nii digitaalsete teenuste arendamisel kui ka digilahenduste kasutamisel külastuskogemuse mitmekesistamiseks ja mugavamaks muutmiseks. Tugevdame koostööd Riigi Info- ja Kommunikatsioonitehnoloogia Keskusega, et leida muuseumi vajadustele vastavad turvalised ja ajakohased IT-lahendused ning tagada asutuse varustatus kvaliteetsete töövahenditega. Järgpidevalt tõstame töötajate digi- ja küberturbealaseid kompetentse, et muuseumi igapäevatöö ja teenused oleksid usaldusväärsed, tõhusad ja tehnoloogiliselt ajakohased.

3.4. Roheline muuseum ja säästev areng

Kestlik eluviis on EVMi tegevuse lahutamatu osa nii sisutegevustes kui ka igapäevases majandamises. Tutvustame oma programmides keskkonnahoidlikke põhimõtteid ja näitame organisatsioonina eeskuju säästliku mõtteviisi juurutamisel. Viime ellu rohelise muuseumi märgisega kaasnevaid põhimõtteid. Arendusi planeerides arvestame süstemaatilisel keskkonnamõjudega.

3.5. Rahvusvaheline koostöö

Rahvusvahelised võrgustikud ja erialaorganisatsioonid on EVMi jaoks oluline platvorm kogemuste vahetamiseks ja oma kompetentsi nähtavaks tegemiseks. Osaleme aktiivselt nii rahvusvahelistes kui ka kohalikes koostöövõrgustikes ning toetame töötajate panustamist eriala- ja esindusorganisatsioonide töös, et hoida asutust kursis valdkonna arengute, standardite ja uuenduslike lahendustega. 2028. a korraldame Eestis Euroopa vabaõhumuuseumide konverentsi, tuues kokku valdkonna eksperdid ja tugevdades EVMi rahvusvahelist positsiooni. Tõstame läbi võrgustumise võimekust osaleda piiriülestes koostööprogrammides ja -projektides ning kaasata rahvusvahelisi partnereid ja lisavahendeid juhul, kui need toetavad muuseumi missiooni ja eesmärgi, võimaldades seejuures tuua muuseumisse täiendavat rahastust ennekõike teadus- ja arendustegevusteks.